

MEMO

Aan Ministerie van Landbouw, Natuur en
Voedselkwaliteit
Van Bert van den Berg
Datum 14-8-2023
Betreft Re ontwerp-AMvB verbod
stroomstootapparatuur in de
veehouderij

L.S.,

Dank voor de geboden gelegenheid te reageren op de ontwerp AMvB voor het instellen van een verbod op het gebruik van stroomstootapparatuur bij dieren in de veehouderij met het oogmerk dat dier voort te drijven. Hierbij ons commentaar op dit ontwerp.

Met vriendelijke groet,
Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren,

Bert van den Berg,
programmamanager veehouderij.

Problematiek stroomstootapparatuur in de veehouderij

Het toedienen van stroomstoten om dieren voort te bewegen veroorzaakt een pijn- en stressreactie. Die pijn en stress komen nog eens boven op de stress van het gedwongen de vertrouwde omgeving moeten verlaten en gedwongen worden te lopen in een meestal onbekende richting, één of meerdere keren een veewagen in en uit moeten, en mogelijk gemengd worden met vreemde soortgenoten.

Een stroomstoot geven is een ernstige inbreuk op de intrinsieke waarde van het dier. Het betreft ook nog eens het onnodig toebrengen van pijn en stress, omdat het heel goed mogelijk is om dieren op minder aversieve wijzen voort te drijven.

Dat laatste is gelukkig ook de praktijk bij de meeste Nederlandse veetransporteurs en slachthuizen. Maar dit vergt goede scholing, training en discipline van de mensen die dieren voortdrijven. Tijdsdruk, gebrek aan kennis en ervaring en vermeend gemak van het gebruik van stroomstootapparatuur liggen voortdurend op de loer. En helaas duiken er dan ook al jaren regelmatig beelden op van excessief misbruik van stroomstootapparatuur.

Al vele jaren ijveren wij als Dierenbescherming dan ook voor een verbod op het gebruik van het toedienen van stroomstoten om dieren voort te drijven. Zo hebben wij bij de laatste wijzigingen van de *Europese Verordening (EG) 1/2005 inzake bescherming van dieren tijdens het vervoer en daarmee samenhangende activiteiten* en bij de laatste wijziging van de *Europese Verordening (EG) 1099/2009 inzake de bescherming van dieren bij het doden* gepleit voor een algeheel verbod. Dit in het samenwerkingsverband van onze Europese koepel Eurogroup for Animals. Helaas tevergeefs, want de al eerder bestaande Europese bepalingen om het gebruik toe te staan onder bepaalde voorwaarden zijn toen in beide EU-verordeningen gehandhaafd.

Die voorwaarden luiden in beide Europese verordeningen als volgt:

“Het gebruik van apparaten waarmee elektrische schokken worden toegediend, moet zoveel mogelijk worden vermeden. Deze instrumenten mogen in elk geval alleen worden gebruikt voor volwassen runderen en volwassen varkens die weigeren zich te verplaatsen, en uitsluitend op voorwaarde dat de dieren vóór zich ruimte hebben om zich voort te

bewegen. De schokken mogen niet langer duren dan één seconde, moeten voldoende worden gespreid en mogen uitsluitend op de spieren van de achterpoten worden toegediend. Ook wanneer de dieren niet reageren, mogen de schokken niet herhaaldelijk worden toegediend.”

Deze voorwaarden zijn op onderdelen vaag en daardoor in de praktijk moeilijk te handhaven.

1. Wat moet bijvoorbeeld verstaan worden onder het zoveel mogelijk vermijden van het toedienen van schokken?
2. Wat is de definitie van een volwassen rund en een volwassen varken?
3. Hoeveel ruimte moet een dier voor zich hebben om zich voort te bewegen?
4. Hoe te regelen dat een schok niet langer dan één seconde duurt?
5. Wat wordt verstaan onder het voldoende gespreid toedienen van schokken achter elkaar?
6. Wat wordt verstaan onder het niet herhaaldelijk mogen toedienen van schokken?

Relevant is ook te signaleren dat in de EU-verordening bepaald wordt dat de schokken alleen mogen worden toegediend op de achterpoten, maar in de praktijk worden de schokken dikwijls toegediend op de billen of zelfs op de rug van een dier.

Kortom, de voorwaarden zijn veel te vaag, voor meerdere uitleg en discussie vatbaar en door dit alles moeilijk handhaafbaar.

Pak ook problematiek gebruik stroomstootapparatuur in slachthuizen aan

Het nu voorgestelde algehele verbod op het gebruik van stroomstootapparatuur zal niet gelden voor gebruik in slachthuizen, omdat de EU-verordening (EG) 1099/2009 inzake het beschermen van dieren bij het doden geen strengere nationale regelgeving toestaat. Dit betekent dat voor gebruik in slachthuizen vorenstaande EU-regeling blijft gelden, met alle vaagheden en handhavingsproblemen van dien.

In de toelichting op de voorgestelde regeling staat hierover:

“Voor het gebruik van stroomstootapparatuur in slachthuizen wordt gezien of door middel van een beleidsregel uitleg kan worden gegeven aan “zoveel mogelijk vermijden”.

Een beleidsregel opstellen voor het gebruik van stroomstootapparatuur in slachthuizen is een goed idee. Daarbij zal niet alleen de open norm van “zoveel mogelijk vermijden” maar zullen ook andere open normen in de EU-voorwaarden voor gebruik in het slachthuis, zoals hiervoor genoemd, ingevuld moeten worden. Wij zijn als Dierenbescherming graag bereid hierover mee te denken.

- ➔ Wij vinden het een goede zaak een beleidsregel op te stellen om de open normen voor het gebruik van stroomstootapparatuur in slachthuizen in te vullen, waarbij voorop dient te staan dit gebruik tot nul wordt teruggebracht en dat hieraan voortdurend moet worden gewerkt.

Breid de reikwijdte uit tot alle dieren op de productiedierenlijst ongeacht of ze bedrijfsmatig worden gehouden

Volgens de voorgestelde wettelijke bepaling geldt het verbod op het gebruik van stroomstootapparatuur alleen voor gebruik bij dieren die bedrijfsmatig worden gehouden voor productiedoeleinden. Als dezelfde diersoorten hobbymatig worden gehouden, of voor vermaak (bijv. in een circus) of bij sport dan geldt het verbod dus kennelijk niet. Dat vinden wij uit dierenwelzijnsoogpunt moeilijk uit te leggen, maar bovendien kan het verschil c.q. de overgang tussen deze gebruiksdoelen dun en verwarrend zijn.

- Wij verzoeken u om de voorgestelde wettelijke regel zo te veranderen dat gebruik van stroomstootapparatuur voor het voortdrijven van dieren ten alle tijde geldt voor alle diersoorten die staan op bijlage II als bedoeld in artikel 2.1 van het Besluit houders van dieren, ongeacht of de dieren bedrijfsmatig voor productiedoeleinden worden gebruikt.

Geef expliciet in de toelichting aan dat het verbod ook geldt in stal, wei, veemarkt e.d.

Uit de voorgestelde wettelijke regeling en de toelichting hierop zou de ontorechte indruk kunnen ontstaan dat de hele regeling alleen gaat over gebruik van stroomstootapparatuur bij transport.

- Wij verzoeken u in de toelichting nog eens expliciet te vermelden dat het verbod op het gebruik van stroomstootapparatuur geldt bij alle verplaatsingen van dieren buiten het slachthuis, dus bijvoorbeeld ook bij verplaatsing van een dier in een stal, in een wei, op een veemarkt, op een exportverzamelplaats, tijdens een veekeuring, etc.

Neem mogelijke verwarring waar veetransport eindigt en drijven in het slachthuis begint weg

De Europese Verordening (EG) 1/2005 inzake bescherming van dieren tijdens het vervoer en daarmee samenhangende activiteiten staat lidstaten toe voor het eigen grondgebied strengere regels te stellen. De Europese Verordening (EG) 1099/2009 inzake de bescherming van dieren bij het doden staat lidstaten niet toe nationaal strengere regels te stellen. Het gebruik van stroomstootapparatuur tijdens transport kan dus nationaal verboden worden, gebruik in het slachthuis kan niet worden verboden.

Dit kan de vraag oproepen wanneer transport van dieren en daarmee samenhangende activiteiten ophoudt en het drijven van een dier valt onder de EU-verordening inzake de bescherming van dieren bij het doden. Bij het in- en uitladen van dieren bij een stal, een veemarkt, een exportverzamelplaats, een veekeuring e.d. is duidelijk dat het verbod daar geldt. Maar het moet ook duidelijk zijn dat het uitladen van dieren in een slachthuis valt onder de met transport samenhangende handelingen als bedoeld in de EU-verordening inzake de bescherming van dieren tijdens het vervoer en dat het verbod op het gebruik van stroomstootapparatuur dus dan ook geldt. Dat het uitladen in het slachthuis plaatsvindt, of dat de transportwagen en het transportpersoneel bij het slachthuis horen (wat meestal niet maar soms wel het geval is), doet dan niet ter zake.

- Wij verzoeken u in de toelichting expliciet te vermelden dat het uitladen van dieren in het slachthuis onder vervoer en daarmee samenhangende activiteiten valt en dat daarbij dus het gebruik van stroomstootapparatuur op grond de voorgestelde regeling ten alle tijden verboden is.

Zorg dat het verbod geldt voor alle vervoer op Nederlands grondgebied

De Europese Verordening (EG) 1/2005 inzake bescherming van dieren tijdens het vervoer en daarmee samenhangende activiteiten bepaalt in artikel 1 lid 3 het volgende:

“Deze verordening vormt geen beletsel voor strengere nationale maatregelen ter verbetering van het welzijn van dieren tijdens vervoer dat volledig op hun grondgebied verloopt of tijdens vervoer over zee dat vanaf hun grondgebied vertrekt.”

Deze tekst roept vragen op. Bij vervoer over zee vertrokken vanaf Nederland is duidelijk dat het verbod op stroomstootapparatuur geldt, maar hoe zit het

- als bijvoorbeeld een transporteur dieren uit het buitenland aanvoert bij een Nederlandse boerderij, veemarkt, slachthuis, e.d., geldt het verbod dan niet?
- als een veetransport gedeeltelijk over Belgisch of Duits grondgebied gaat, geldt het verbod dan niet?
- als een transport dieren Nederland binnenkomt of verlaat via een vliegtuig, geldt het verbod dan niet?

In genoemde voorbeelden is geen sprake van vervoer dat volledig op Nederlands grondgebied plaatsvindt. Het is uit oogpunt van dierenwelzijn volstrekt onaanvaardbaar als in dergelijke gevallen het verbod op het gebruik van stroomstootapparatuur binnen Nederland niet zou gelden. Het zou ook de rechtsgelijkheid voor eenieder die zich op het Nederlands grondgebied bevindt aantasten. En het zou ook de handhaving van het verbod er niet eenvoudiger op maken.

Deze ongewenste situatie is te voorkomen door expliciet in de toelichting op te nemen dat het verbod op het gebruik van stroomstootapparatuur tijdens vervoer van dieren te allen tijde binnen Nederland geldt, dus ook voor vervoer dat deels in het buitenland heeft plaatsgevonden, of vanuit Nederland naar het buitenland vertrekt. Als de Europese Commissie het daar niet mee eens is moet zij dit maar tijdens de notificatie van de regeling aangeven.

- Wij verzoeken u in de toelichting expliciet te vermelden dat het verbod op het gebruik van stroomstootapparatuur tijdens vervoer van dieren ten alle tijden binnen Nederland geldt, dus ook voor vervoer dat deels in het buitenland heeft plaatsgevonden, of vanuit Nederland naar het buitenland vertrekt.

Verbied niet alleen het gebruik maar ook het bezit van stroomstootapparatuur

De voorgestelde regeling in het kader van de Wet dieren verbiedt het gebruik van stroomstootapparatuur, maar niet het bezit. In de toelichting op de regeling wordt aangegeven dat het bezit en voorhanden hebben van stroomstootapparatuur valt onder een vrijstelling in het Besluit wapens en munitie waarin staat:

“...voorhanden hebben en dragen van voorwerpen waarmee door een elektrische stroomstoot personen weerloos kunnen worden gemaakt of pijn kan worden toegebracht, aan personen die zich bezighouden met de beroepsmatige uitoefening van de veehouderij, het transport van vee of de medische behandeling daarvan”

Als de voorgestelde regeling straks van kracht is mag een veehouder of een transporteur van dieren dus op basis van het Besluit wapens en munitie wel een stroomstootapparaat bezitten, hij/zij mag het alleen op basis van het Besluit houders van dieren niet gebruiken. Zo wordt de weg geopend tot het stiekem toch gebruiken van stroomstootapparatuur op dieren. Een volstrekt onwenselijke situatie.

- Wij dringen erop aan in overleg met de Minister van Justitie en Veiligheid de ontheffing voor veehouders en transporteurs van dieren voor het voorhanden hebben en dragen van stroomstootapparatuur op basis van het Besluit wapens en munitie in te trekken.